

Toplama kampına ruj yardımı

Sıfır Yılı, II. Dünya Savaşı'nın sona erdiği 1945'in hikâyesi. Ateşkes önce sevinç, sonra utanç ve intikam duygularıyla karşılandı. İnsanlık şimdi de yıkım, salgın hastalıklarla mücadele etmek zorundaydı.

Bu yıl hatırladığımız insanlığın büyük belalarından biri de II. Dünya Savaşı'ydı. Savaşın bitişinin 60. yılı kutlanırken, hem kazananlara hem kaybedenlere nelere mal olduğu bir kez daha hatırlandı. Ateşkeslerin imzalandığı 1945 yılı mayısında, ölümle yaşam arasında gidip gelmiş, açlıkla, işkencelerle mücadele etmiş milyonlarca insan büyük bir sevinç içindeyken bazıları da insanlığın karşı karşıya olduğu büyük yıkımla nasıl baş edebileceklerini düşünüyordu.

Sadece 27 yıl önce bir başka büyük savaşın bitişini görmüş, ama ikincisine engel olamamış Avrupa artık kalıcı barışın sağlanması, bir daha savaş çıkmaması için bir şeyler yapması gerektiğinin farkındaydı. Bu nedenle 1945 yılı bazıları için '0' yılı, yeni bir çağ için başlangıç olarak görülüyordu. Adını bu kavramdan alan Ian Buruma'nın kitabı, 1945'te olanları inceliyor kazananlar ve kaybedenlerin ortak hikâyesini anlatıyor. 'Sevinç' başlıklı bölümle açılan [Kitap](#), Birleşmiş Milletler için atılan ilk adımları anlatan 'Tek Dünya' ile sona eriyor.

1945 yılında sadece Avrupa'da değil, savaşın sıçradığı dünyanın her yerinde benzer şeyler yaşıyor. Önce sevinç ve rahatlama ardından açlık, sefalet ve intikam duyguları... Ve şiddetle yüzleşme. Savaşın kazananları bir yandan kendi pozisyonlarını sağlama alıp düşmanlarının yani Almanya ve Japonya'nın bir daha tehlike yaratamayacak şekilde ellerini bağlarken öte yandan, yeni dünya düzenini de kurmak için çalışmalarla koyuluyor. Batılı ülkelerin temel prensibi, gerek Almanya'yı gerek Japonya'yı militarizmden arındırmak, yeni kuşakları demokrasi ve liberal düşüncenin eğitiminden geçirmek. Bu konuda Almanya'da önce Nazileri ayıklamakla işe başlanıyor. Yetmiş insan ve özellikle bürokrat sıkıntısıyla bu ayıklama zamanla yavaşlıyor. Almanya'da neredeyse bütün müttefiklerin birlikte yürüttükleri 'demokratikleşme', Japonya'da sadece ABD'nin sorumluluğunda ve tek başına General Douglas MacArthur'un yönetiminde yapılıyor. "Bilinçli olarak uydurulmuş yüce bir beyaz baba" figüründeki MacArthur, imparator Hirohito'nun sorumluluk

almasına engel olup onu 'kandırılmış' ilan etmişti. Temel mesele toplumsal ilişkileri bozmamaktı ve nitekim MacArthur ülkeyi Japon elitleriyle de işbirliği yaparak yönetti. Ian Buruma'nın anlattıklarından öğreniyoruz ki Japon toplumu, ABD yönetimini tıpkı daha önceki kendi otoriter yönetimleri gibi kabullendi.

Japonya'nın en büyük kabusu

Japonlar için en büyük kabus, 'büyük Asya uygarlığı' adına işgal ettikleri bölgelerde uyguladıkları şiddetle misilleme uygulanmasıydı. Çin'de binlerce kadını köleleştirip askeri genelevlerde çalıştıran Japonya'yı şimdi utanç içinde dehşete düşüren, benzer bir duruma maruz kalmaktı. Bunu engellemek için 'bedenini topluma adayacak' kadınlar göreve çağrıldı ve ABD'li askerler için kurulan 'Dinlenme ve Eğlence Birliği'nde toplandı. Ian Buruma, 1945'i anlatmaya aşk ve tecavüz'le başlıyor. **Tarih boyunca kazananların en korkunç intikam alma, güç gösterme aracı olan tecavüz, II. Dünya Savaşı'nın da büyük utançlarından biri. Japonların doğunun diğer halklarına ve Sovyet askerlerinin Almanlara uyguladığı cinsel şiddetin boyutları dehşet verici.** Buruma, ayrıca sevincin ve kurtuluş duygusunun getirdiği bir cinsel özgürlük dalgasından da söz ediyor. Yıllarca tek başına hayatta kalmayı başaran, ailelerinin sorumluluğunu yüklenen hatta fabrikalarda

ve direniş örgütlerinde görev alan kadınlar, ateşkesle birlikte özgürlüklerinin de tadını çıkartıyor. İşgal altındaki Fransa'da hayatta kalmak için işgalci Alman askerleriyle ilişkiye giren kadınlar, ateşkestən sonra büyük bir cadı avının kurbanları olurken bu kez 'kurtarıcı' kabul edilen Amerikalı askerler rüzgâr estiriyor. Buruma, aslında savaşın kazanılmasında ikincil bir rol oynayan mağlup Fransız ordusunun erkeklerinin ABD'liler karşısında kapıldıkları eziklik duygusunu da anlatıyor. Buruma'ya göre bazı Parisli kadınlar için Amerikalı asker avına çıkmamanın bir eğlenceye dönüşmesini bu 'özgürleşme'nin en görünür yanı. 1945 yılında Hollanda'dan Japonya'ya, toplama kamplarından Sovyet işgali altındaki Almanya'ya her yerde görülmemiş oranda babasız doğum gerçekleşti. Durumu çarpıcı sayılarla ortaya koyan Ian Buruma'nın bunu cinsel şiddetten çok kadınların özgürleşmesine, güçlü erkek figürünü oluşturan askerle girdikleri gönül ilişkilerine bağlamasında bütün kitaba sirayet eden ırmalayıcı bir erkek egemen söylem kendini gösteriyor...

Yazarın kadınlar hakkında aktardığı en ilginç hikâyelerden biri toplama kamplarıyla ilgili. Kamplara ilk girenler buradaki insanlıkdışı durum karşısında ne yapacaklarını bilemediler. Kurtarılanlardan binlercesi, kendilerine verilen askeri tayımlar 'ağır geldiği' için öldü. Fiziksel ve ruhsal

olarak mahvolmuş bu insanlara gelen yardım paketlerinden biri ruj doluydu. İngiliz Yarbay Gorin anılarında sonrasını şöyle anlatıyordu: "Kanaatimce hiçbir şey kamp sakinlerinin işine rujan daha fazla yaramadı. Kadınlar çarşafsız ve geceliksiz, ama kıpkırmızı dudaklarla yatağa giriyorlardı; omuzlarına sadece bir battaniye atmış olarak ama kıpkırmızı dudaklarla ortalıkta doluştıkları görülüyordu. Sonunda birileri onlara tekrar birey duygusu kazandıracak bir şey yapmıştı... Ruj onlara insanlıklarını geri vermeye başladı."

Yaşanan insanlık trajedileri 1945'in en önemli meselesi. Öte yandan bugün yaşadığımız uluslararası düzenin temelleri de o yıldan itibaren atılmaya başlandı. Müttefiklerin savaş sonrası planları hazır. ABD Başkanı Roosevelt son döneminde kendini 'demokratik bir dünya örgütü'ne adadı. Birleşmiş Milletler'in kurulmasına epey çaba harcıyorsa da ancak günümüzdeki kadar etkili bir sistem kurulabilirdi. Nazilerin yargılanması da kolay olmadı. Bilinen hukuk bu insanlıkdışı suçların dehşeti karşısında çaresiz kalıyordu. Mahkemeler kurulup yargılamalar başladığında insanlığa karşı işlenen suçlar da tanımlanmaya, insan hakları kavramı yaygın kabul görmeye ve bu bağlamda hala da etkili olabilen uluslararası mekanizmalar kurulmaya başlandı. **Buruma'nın kitabı 1945'i batıdan bakarak anlatıyor ve önemli bir güç olarak anılan Sovyetler'i tavrını fazla yansıtmıyor. Bu da kitaba Sovyet karşıtı bir hava katıyor.**

Bugünkü dünya düzeninde epey etkili bir yıl 1945. Yine de en önemlisi, o 'insanlık sefaleti' hali. Dolayısıyla, savaşın kurbanlarını konu alan bütün metinler gibi **Sıfır Yılı** için de en etkili antimilitarist [kitaplardan](#) biri diyebiliriz.

SIFIR YILI
1945'in Tarihi
Ian Buruma, Çeviren Nurettin El-Hüseyni, [Nepis Kitap](#)
[Sıfır Yılı](#), 310 sayfa, 30 TL